

TỔ CHỨC TRẢI NGHIỆM TRONG DẠY MÔN MĨ THUẬT Ở TRƯỜNG TIỂU HỌC

VŨ THỊ LOAN*

Ngày nhận bài: 08/09/2017; ngày sửa chữa: 22/09/2017; ngày duyệt đăng: 02/10/2017.

Abstract: Today, experiential learning has been applied widely in teaching Art at primary school. To organize these activities effectively, school administrators and teachers must have good preparation to meet requirements of experiential learning activities. School managing board must equip material facilities for teaching art. Besides, teaching staff must master features and contents of the experiential activities in teaching to plan the suitable teaching lessons. Moreover, teachers need to apply flexibly different methods in teaching with aim to improve quality of teaching at primary school.

Keywords: Experiential learning, art teaching, lessons, experiential activities.

1. Đặt vấn đề

Thực hiện chủ trương về đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT, đáp ứng yêu cầu CNH, HĐH và hội nhập quốc tế, từ năm học 2014-2015 Bộ GD-ĐT chỉ đạo triển khai phương pháp dạy học môn *Mĩ thuật* (MT) mới theo quy trình MT của Đan Mạch ở tất cả các trường tiểu học trên toàn quốc. Hiện nay, giáo viên (GV) dạy MT ở tiểu học đã và đang áp dụng dạy học theo phương pháp này. Điểm đặc biệt trong đó là việc chú trọng tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo cho học sinh (HS). Qua thực tế, hoạt động này bước đầu thu được nhiều kết quả. Đó là: Nhà trường đã xây dựng được mối quan hệ tốt với phụ huynh HS và cộng đồng; huy động nhiều lực lượng tham gia vào công tác giáo dục, chăm sóc HS, nâng cao cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ việc dạy học cho nhà trường... Với HS được tham gia hoạt động trải nghiệm, các em phấn khởi, hứng thú, mạnh dạn, tự tin, tự lập và có nhiều sáng tạo trong học tập MT.

Tuy nhiên, hoạt động trải nghiệm là một nội dung mới, nên trong quá trình tổ chức cho HS vẫn còn nhiều ý kiến băn khoăn về yêu cầu, cách thức tổ chức thực hiện, khả năng của HS... Để việc tổ chức hoạt động trải nghiệm cho HS trong học MT ở trường tiểu học có hiệu quả hơn, trong quá trình thực hiện các nhà trường và GV cần tập trung một số yêu cầu như sau:

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Chuẩn bị tốt các điều kiện cho tổ chức hoạt động trải nghiệm môn MT ở tiểu học. Hoạt động trải nghiệm môn MT là phương pháp mới, nhiều GV còn lúng túng trong khâu xây dựng kế hoạch, tổ chức thực hiện. Do vậy, các trường cần tổ chức tập huấn, phổ biến, thường xuyên tổ chức rút kinh nghiệm để GV nắm chắc mục đích, ý nghĩa, yêu cầu và các hình thức tổ chức hoạt động này.

Hoạt động trải nghiệm của môn MT thường diễn ra trong không gian mở, đòi hỏi nhiều thời gian, công sức, mỗi nhà trường cần có sự đầu tư, xây dựng thời

khóa biểu hợp lí, linh hoạt; giao quyền tự chủ và khuyến khích động viên đội ngũ GV tích cực, sáng tạo trong xây dựng chương trình, thời khóa biểu và tổ chức hoạt động. Trong quá trình tổ chức, GV phải tìm hiểu kĩ mục tiêu, nội dung, thời lượng cho các hoạt động để có sự chuẩn bị kĩ về phương tiện, điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương pháp, quy trình MT và hình thức tổ chức (vật liệu, môi trường hoạt động...) phù hợp với đặc điểm bộ môn và điều kiện thực tế.

Môi trường học tập môn MT cần đảm bảo thân thiện, an toàn, sạch, đẹp mang lại cảm giác thoải mái cho HS về tinh thần - thể hiện qua việc sắp đặt, trang trí không gian trong lớp học. Tùy theo điều kiện của từng trường mà có cách thiết kế, trang trí môi trường học tập khác nhau, tạo cho HS "mỗi ngày đến lớp là một ngày vui", truyền cảm hứng giúp HS được trải nghiệm, tích lũy kiến thức; từ đó có thể sáng tạo sản phẩm MT theo cách của riêng mình.

2.2. GV nắm chắc đặc điểm, nội dung để lập kế hoạch các hoạt động dạy - học môn MT. Các bài học theo chủ đề dựa trên các phân môn MT phải phù hợp với lứa tuổi HS từng khối lớp. Mỗi khối lớp có từ 12-14 chủ đề với 35 tiết học/năm học. Mỗi chủ đề có thời lượng từ 2-4 tiết tùy nội dung và mỗi tiết học đều có mục tiêu riêng; trong đó, kết thúc của hoạt động tiết trước sẽ là khởi nguồn cho hoạt động tiếp theo của tiết sau. Các chủ đề thường có cấu trúc chung như sau: - Tên chủ đề (số tiết); - Mục tiêu HS cần đạt; - Phương pháp và hình thức tổ chức; - Chuẩn bị (của GV và HS); - Các hoạt động dạy học chủ yếu (hướng dẫn tìm hiểu, hướng dẫn thực hiện, hướng dẫn thực hành, tổ chức trưng bày, giới thiệu, đánh giá sản phẩm...); - Tổng kết chủ đề; - Vận dụng - Sáng tạo.

Quá trình sáng tạo MT là sự kết hợp của cả ba hình thức: *Vẽ theo trí nhớ*, *vẽ theo tưởng tượng* và *theo quan sát*. Các hình thức này luôn đan xen và hỗ

* Trường Cao đẳng Sư phạm Bắc Ninh

trợ nhau để thực hiện tổ chức hoạt động học tập MT phù hợp, giúp các em đưa ra ý tưởng và thể hiện ý tưởng bằng các chất liệu, hình thức, phương tiện biểu đạt khác nhau; từ đó hình thành năng lực sáng tạo MT. GV cần nắm chắc được đặc điểm, nội dung, cấu trúc chủ đề để thiết kế được hoạt động giáo dục MT có tính liên kết, kế thừa và liên tục theo một tiến trình mở, để các hoạt động luôn liên quan với nhau tạo ra sự sáng tạo không ngừng cho HS.

Ví dụ: Sau khi thực hiện quy trình *Điều khắc - Nghệ thuật tạo hình không gian* (ở địa bàn tỉnh Bắc Ninh), nhà trường có thể tổ chức cho HS hoạt động tham quan làng gốm Phù Lãng. Để tổ chức hoạt động trải nghiệm này, GV cần thiết kế và tổ chức cho HS tham gia theo các bước nhằm giúp hình thành và rèn luyện các phẩm chất năng lực cần thiết, như: năng lực tổ chức, giao tiếp, tự giải quyết vấn đề... Cụ thể:

- *Bước 1: Xây dựng ý tưởng:* GV có thể gợi ý để HS xây dựng ý tưởng bằng hệ thống câu hỏi: Các em có biết địa phương nào trong tỉnh sản xuất ra những sản phẩm từ đất sét? Đó là những sản phẩm gì?... Trên cơ sở đó, GV sẽ hướng cho HS thực hiện một chuyến tham quan, dã ngoại để tìm hiểu quy trình sản xuất các sản phẩm gốm ở địa phương.

- *Bước 2: Xây dựng kế hoạch:* HS phải định hình những công việc cần thực hiện là làm gì? Tổ chức đi thế nào? Những ai thực hiện? Cần có sự giúp đỡ của ai? Cần những gì về cơ sở vật chất, thiết bị, đồ dùng... để thực hiện? HS phân tích tình hình và tổ chức lớp để bàn bạc đi đến thống nhất nội dung công việc cần làm. Tùy theo đối tượng HS mà GV có thể ghi chép giúp HS tự ghi chép theo trình tự về nội dung, hình thức, chuẩn bị, thời gian, địa điểm, đối tượng tham gia... Như vậy, ngay từ hoạt động này, HS được bộc lộ nhiều khả năng: ngôn ngữ, giao tiếp, phân tích, phán đoán, lắng nghe, cách trình bày, tổng hợp, tính toán...

- *Bước 3: Chuẩn bị thực hiện:* GV cần theo dõi, giúp đỡ HS việc chuẩn bị về mọi mặt: sức khỏe, tác phong, trang phục, đồ dùng, dụng cụ... phục vụ cho hoạt động. Đặc biệt, GV có thể tập huấn, hướng dẫn các em những kĩ năng cần thiết như: cách ghi chép, quan sát, dự đoán tình huống nảy sinh khi thực hiện, cách giải quyết...

- *Bước 4: Tổ chức thực hiện:* Trong quá trình thực hiện, GV cần giúp đỡ và theo dõi hướng dẫn các em tập trung quan sát quy trình tạo ra sản phẩm gốm, đặc điểm thẩm mỹ của sản phẩm... và quan tâm đến những tình huống nảy sinh và sự sáng tạo trong cách giải quyết của HS. Điều này giúp GV có cơ sở đánh giá đúng những phẩm chất năng lực của HS.

- *Bước 5. Đánh giá kết quả thực hiện:* Đánh giá phải tổng hợp lại từ việc xây dựng ý tưởng đến tất cả các bước tổ chức thực hiện; kết quả công việc và ý

nghĩa; những bài học kinh nghiệm về mọi mặt; những sáng kiến mới nào có thể áp dụng tiếp theo... Thông qua đây, giúp HS có khả năng tư duy sâu hơn; giao tiếp mạnh dạn, tự tin; ý thức trách nhiệm được bộc lộ.

Khi lập kế hoạch thực hiện quy trình MT, GV cần điều chỉnh mục tiêu theo các điều kiện thực tế của địa phương và năng lực của HS sao cho các em có khả năng phát triển những năng lực: trải nghiệm và trình bày kinh nghiệm thông qua sản phẩm; sáng tạo những sản phẩm MT, hợp tác và chia sẻ kinh nghiệm; biểu đạt ý kiến, ấn tượng và cảm giác; phân tích - diễn giải; giao tiếp - đánh giá quy trình, kết quả tác phẩm MT.

2.3. Vận dụng linh hoạt các phương pháp và hình thức trong tổ chức hoạt động. Nội dung hoạt động trải nghiệm của môn MT rất đa dạng và mang tính tích hợp, tổng hợp kiến thức, kĩ năng của nhiều môn học, nhiều lĩnh vực. GV phải ý thức được tầm quan trọng của hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong dạy học môn MT. Giáo dục MT cần bám sát các vấn đề của thực tiễn, tận dụng mọi cơ hội để HS được tiếp xúc, tiếp cận với thực tế bằng sử dụng các công cụ dạy học hấp dẫn: trình chiếu, video, tranh ảnh... Cùng với đó, vận dụng, phối hợp nhiều phương pháp dạy học xen kẽ giữa hình thức cá nhân với hoạt động nhóm để việc học diễn ra tự nhiên, sinh động, hấp dẫn. Trong quy trình dạy học MT, GV nên đưa vào những hoạt động, như: tổ chức tham quan, kể chuyện MT, tổ chức hội thi, triển lãm... Bên cạnh đó, tích hợp với các môn học, năng lực, sở trường, hứng thú của bản thân để phát triển năng lực sáng tạo riêng của mỗi cá nhân HS trong học tập.

Ví dụ: Trong chương trình học MT dành cho HS lớp 5, Bài 5: *Trường em*. Trước đây, các hoạt động diễn ra trong lớp, nay các hoạt động được tổ chức trải nghiệm sẽ là: - Khởi động để tạo tâm thế học tập thoải mái cho HS; - Hướng dẫn tìm hiểu: tìm hiểu nội dung chủ đề qua trải nghiệm thực tế và tìm hiểu cách thể hiện chủ đề qua các sản phẩm; - Hướng dẫn thực hiện: Gợi ý HS thảo luận nhóm để lựa chọn nội dung, các nhân vật, khung cảnh, chất liệu và hình thức thể hiện; sau đó phân công nhiệm vụ cho cá nhân, nhóm để cùng nhau tạo hình sản phẩm; - Tổ chức trưng bày, giới thiệu và đánh giá sản phẩm: trưng bày sản phẩm, hướng dẫn HS thuyết trình, chia sẻ, trình bày cảm xúc, đánh giá, tuyên dương, động viên khuyến khích HS.

Các hoạt động đều quan tâm đến việc phát triển năng lực nhận thức thông qua sự tích hợp kiến thức của các lĩnh vực: ngôn ngữ, tạo hình (đường nét, hình dáng, màu sắc, bố cục...), nghệ thuật kiến trúc, văn hóa, sáng tạo nghệ thuật và mỹ học. Mục đích của bài học tập trung vào tạo sự kết nối giữa cảm xúc và hiểu biết về ngôi trường của em, HS được vẽ cùng nhau về ngôi trường, hoàn thành sáng tạo những bức vẽ của mình về ngôi trường mà mình yêu thích. Như vậy, với

quy trình này, HS sẽ không phải tuân theo cách vẽ hay bước vẽ như trước, sẽ bộc lộ được cảm xúc, suy nghĩ riêng với đối tượng vẽ. Đồng thời, nhờ vào quan sát và trải nghiệm trong bài học, HS phát triển năng lực nhận thức, có kiến thức, kĩ năng phân tích và cảm nhận thẩm mĩ, phát triển khả năng sáng tạo trong tạo hình...; giúp tích lũy kiến thức phong phú và hấp dẫn.

Khi tổ chức giờ *MT* phải qua nhiều bước thực hiện nên GV phải tâm huyết, có kinh nghiệm thực tế và nắm chắc về lí luận để kiểm soát được tổ chức lớp; đồng thời, làm tăng được nhận thức của HS, giúp HS thu nhận được kiến thức về đối tượng thực tiễn để việc tổ chức hoạt động trải nghiệm đạt được mục tiêu dạy học và góp phần nâng cao hiệu quả của giáo dục *MT* ở nhà trường.

2.4. Phối hợp với phụ huynh HS và các lực lượng khác. Để giúp tổ chức tốt hoạt động trải nghiệm môn *MT* thì sự tham gia của cộng đồng; đặc biệt là phụ huynh HS là vô cùng quan trọng. Nhà trường và GV cần chủ động đề xuất, phối hợp với phụ huynh HS, chính quyền, các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp ở địa phương, những nghệ nhân, người lao động... cùng đồng thuận, ủng hộ, khích lệ tinh thần dạy và học môn *MT* ở trường tiểu học; chủ động hỗ trợ (đồ dùng học tập, tìm hiểu, sưu tầm kiến thức, bố trí thời gian học tập ở nhà...) tạo điều kiện để nhà trường và GV hoàn thành mục tiêu dạy học.

3. Kết luận

Hoạt động trải nghiệm môn *MT* là một phương thức học hiệu quả, tạo cơ hội để HS phát triển năng lực cá nhân trong trường tiểu học. Từ những trải nghiệm (quan sát, tìm hiểu...) đến các kĩ năng và kĩ thuật đặc thù môn học (vẽ tranh, nặn, cắt, xé dán...), những phương thức biểu hiện để HS được phát triển năng lực biểu đạt cảm xúc, suy nghĩ, cách nhìn, sự sáng tạo của mình về gia đình, bạn bè, nhà trường và thế giới xung quanh. Vì vậy, GV phải quan tâm tiến hành có tổ chức, hướng dẫn theo quy trình là hoạt động đáp ứng nhu cầu cấp bách, góp phần đảm bảo chất lượng cho giáo dục tiểu học nói riêng và giáo dục nói chung. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2014). *Đổi mới Chương trình theo định hướng năng lực: Từ khái niệm đến tổ chức thực hiện*. Tài liệu hội thảo.
- [2] Bộ GD-ĐT (2002). *Chương trình môn Mĩ thuật tiểu học*. NXB Giáo dục.
- [3] Nguyễn Thị Nhung (chủ biên) - Dự án Hỗ trợ giáo dục Mĩ thuật tiểu học (SAEPS) (2015). *Tài liệu dạy học Mĩ thuật dành cho giáo viên tiểu học*.
- [4] Bộ GD-ĐT (2006). *Chương trình giáo dục phổ thông - Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp*. NXB Giáo dục.
- [5] *Hỏi đáp về dạy học môn Mĩ thuật* (lớp 1, 2, 3) (2007). NXB Giáo dục.

Giáo dục kĩ năng hợp tác...

(Tiếp theo trang 123)

với mọi người; vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về đoàn kết để giải quyết những tình huống trong lớp học, xã hội... (GV phải hướng dẫn và giao bài từ tiết trước). Sau khi nhận chủ đề, các nhóm phải bàn bạc, xác định mục đích dự án; tự lập kế hoạch làm việc và phân công công việc cho các thành viên trong nhóm; cùng nhau thực hiện chủ đề với nhiều hình thức khác nhau (làm sổ tay ghi chép câu thơ, câu nói của Bác về đoàn kết; làm tập tranh; kể chuyện; đóng tiểu phẩm...). Các nhóm công bố kết quả của dự án trước lớp và cùng nhau nhận xét, góp ý rút ra bài học.

- Ở chương này, GV cũng có thể sử dụng nhiều trò chơi, như: Tiếp sức; sưu tầm các câu ca dao, tục ngữ, câu thơ, câu nói của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đoàn kết; sức mạnh đồng đội... chơi theo từng nhóm với mục đích chơi khác nhau theo ý đồ của GV. Từ đó, giúp các em thấy được giá trị của sự đoàn kết và được hợp tác, kết nối cùng nhau trong khi chơi.

***

Tích hợp giáo dục KNHT là một trong những giải pháp quan trọng nhằm nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện; hướng đến SV, đáp ứng nhu cầu tạo ra KN mềm để SV có thể làm chủ bản thân, xử lí các tình huống xảy đến với mình một cách đúng đắn, hiệu quả nhất. Để làm tốt công tác này, cần có sự quan tâm, hợp tác từ nhiều phía: nhà trường, GV, SV... Về phía GV, để làm tốt công việc của mình, mỗi người cần tích cực học tập, rèn luyện để nâng cao KNHT cho bản thân, vận dụng vào cuộc sống, công việc. Đồng thời, GV phải đầu tư thời gian, công sức nhiều hơn cho bài giảng để lựa chọn và tìm ra những phương pháp, kĩ thuật dạy học tích cực phù hợp nhất với đối tượng SV và các đơn vị kiến thức nhằm đem lại hiệu quả cao trong quá trình giáo dục. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Lê Văn Chiến (2006). *Kĩ năng sống dành cho bạn trẻ*. NXB Trẻ, TP. Hồ Chí Minh.
- [2] Trần Thị Hương (2011). *Dạy học tích cực*. NXB Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh.
- [3] Thuỳ Linh - Việt Trinh (2014). *Sổ tay giáo viên năm học 2014-2015 - Những vấn đề tâm huyết về giáo dục kĩ năng sống trong ngành giáo dục hiện nay*. NXB Lao động - Xã hội.
- [4] Hà Nhật Thăng (1982). *Lịch sử giáo dục thế giới*. NXB Giáo dục.
- [5] Trần Thị Hương - Nguyễn Đức Danh (2014). *Tổ chức hoạt động dạy học đại học*. NXB Đại học Sư phạm TP. Hồ Chí Minh.